

Сопівник І. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ)
Наконечна О. В., магістрант педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ)

МОДЕЛЬ МОРАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ БУХГАЛТЕРІВ

У статті здійснено аналіз сутності морально-професійних якостей представників економічних спеціальностей та запропоновано модель даних якостей щодо студентів – майбутніх бухгалтерів.

Ключові слова: структурна модель, морально-професійні якості, професіограма, професійна підготовка бухгалтерів.

В статье осуществлен анализ сущности морально-профессиональных качеств представителей экономических специальностей и предложена модель данных качеств относительно студентов – будущих бухгалтеров.

Ключевые слова: структурная модель, морально- профессиональные качества, профессиограмма, профессиональная подготовка бухгалтеров.

In the article the analysis of essence of morally-professional qualities of representatives of economic specialities is carried out and the model of these qualities is offered in relation to students – future accountants.

Keywords: structural model, morally professional qualities, profesiograma, professional preparation of accountants.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Однією із важливих потреб сучасного суспільства є підготовка у вищих навчальних закладах гармонійно розвиненого фахівця, конкурентно здатного на ринку праці, який володіє не тільки професійними знаннями, вміннями та навичками, але й високим рівнем загальнолюдської та громадянської культури. Проте аналіз стану духовності, культури, ціннісних орієнтацій сучасної молоді в цілому та студентської зокрема, свідчить про їх невідповідність із суспільними потребами. Тому вважаємо, що проблема формування морально-професійних якостей студентської молоді, як майбутнього кадрового потенціалу країни, є надзвичайно актуальною в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз наукової літератури з даної проблеми засвідчив, що безпосередньо в такій постановці вона не ставилась. Разом з тим, є значна кількість публікацій, у яких висвітлені окремі аспекти означеної проблеми:

– формування ключових професійних кваліфікацій (Л.Ю.Епштейн, Е.М.Калицький, Д. Мертенс).

– значення бухгалтерської професії в умовах глобалізації та постіндустріальної економіки (українські вчені Ф. Ф. Бугинець, Г. Г. Кірейцев, В.О. Шевчук, зарубіжні – Х. Андерсон, А. Апчерч, Е. Дж. Блек, Х. Гернон, Д. Кованічова);

– функції бухгалтера та сфера його діяльності (українські – Б.І. Валуєв, Н.М. Малюга, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко, зарубіжні – В.Ф. Палій, Я.В. Соколов);

– діяльність громадських професійних організацій (українські – С. Ф. Голов, зарубіжні – С. Дж. Грей, Л. Х. Радебог);

– регулювання бухгалтерської професійної діяльності та етика бухгалтера (українські – Ю. А. Кузмінський, О. А. Петрик, О. М. Петрук, зарубіжні – Д. Кондуелл, М. Я. Метьюс, Г. Міік, Г. Мюллер, Б. Е. Нідлз, М. Х. Б. Перера);

– підготовка бухгалтерських кадрів в системі вищої освіти (З. В. Гуцайлюк, Є. В.Мних, Л. В. Нападовська, В. Г. Швець).

– теоретичні і методологічні основи професійної освіти (А.М. Алексюк, С.Я. Батишев, І.А. Зязюн, В.А. Козаков, В.Г.

Кремень, Н.Г. Ничкало, П.М. Олійник, С.О. Сисоєва та ін.);

– пошук нових шляхів та форм організації професійної підготовки молоді (С.П. Верещак, Т.І.Левченко, Л.П. Одерій, Л.М. Романишина та ін.);

– особливості професійної підготовки спеціалістів економічного профілю (А.І. Абрамова, В.Я. Бобров, Ф.Ф. Бутинець, А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, І.Ф. Прокопенко, І.Ф. Родіонова, О.Т. Шпак).

У працях зазначених авторів розкрито проблеми економічної підготовки майбутніх фахівців як суттєвий фактор розвитку народного господарства. На сучасному етапі розвитку ринкової економіки потреби виробництва в удосконаленні підготовки фахівців облікового профілю визначаються суспільством, яке вимагає від них професіоналізму і постійного вдосконалення.

Формулювання цілі статті: обґрунтувати структурну модель морально–професійних якостей студентів – майбутніх бухгалтерів

Виклад основного матеріалу дослідження.

Аналіз наукової літератури свідчить, що забезпечити високу ефективність у ринкових умовах може тільки професіонал, який володіє певними професійними якостями, інтегрованими управлінськими навичками, такими як [1]:

адаптаційна мобільність: схильність до творчих форм діяльності, неперервність, поглиблення й оновлення знань, ініціативність, нетерпимість до відсталості, консервативних проявів, прагнення вчити інших, бажання якісних змін в організації і в змісті власної діяльності, готовність до обґрунтованого ризику, прагнення нововведень, розширення кола своїх повноважень, діловитість;

контактність: товариськість, емпатія, інтерес до людей, високий рівень розуміння у сфері міжособистісних відносин, здатність приваблювати людей, бачити себе зі сторони, слухати, розуміти і переконувати людей, уміння подивитися на конфліктну ситуацію очима співрозмовника;

стресостійкість: інтелектуальна й емоційна захищеність у проблемних

ситуаціях, самовладання і тверезість мислення у прийнятті колективних рішень, володіння навичками саморегуляції стану;

домінантність: власність, честолюбство, прагнення до особистої незалежності, лідерство готовність до безкомпромісної боротьби за свої права, самоповагу, високий рівень самооцінки і притягань, сміливість вольовий характер.

На сьогодні дослідники відзначають необхідність формування у студентів економічних спеціальностей, в першу чергу, три наступні риси [2]:

1. Вміння спілкуватися з людьми, що може стимулюватись:

роботою в групі;
заохоченням ораторства.

2. Самоконтроль в умовах невизначеності, що може стимулюватись:

симуляцією стресу;
роботою з малозрозумілими завданнями та непевною метою.

3. Практичний підхід і орієнтованість на дію, що може стимулюватись:

обговоренням кейсів;
практичними завданнями в реальному світі.

В свою чергу американець Стівен Коуві (Stephen Covey) стверджує, що ефективного професіонала у бізнесі визначають його професійні звички, які знаходяться на перетині трьох речей [2]:

знання (відповідь на завдання “Що робити?” і “Чому це робити?”);
навички (“Як це робити?”);
бажання (“Чи хочу я це робити?”).

Отже, успіх у сфері економіки лежить на перетині управлінських знань, ділових навичок і внутрішньої енергії. В сучасних умовах розвитку ринкової економіки набувають актуальності дослідження з проблем формування в особистості якостей ділової людини, які характеризують можливості особистісного потенціалу у суспільногромадській, державно–політичній, виробничій сферах.

Професійна культура фахівця – це інтегральна якість, яка базується на міцному фундаменті розвинених власне професійних якостей і властивостей, а також культури філософського, соціального, економічного, екологічного та іншого мислення, на

готовності людини і вмінні реалізовувати нею увесь свій духовно–моральний потенціал [3].

Аналіз нормативних документів, науково–педагогічних, методичних та довідкових видань дав змогу виділити комплекс морально – професійних якостей, які потрібно формувати у майбутніх бухгалтерів, зокрема такі як чесність, ініціативність, наполегливість, самостійність, стриманість, ввічливість, адекватна самооцінка, відповідальність, витримка, самокритичність, професійна честь, діловитість.

В Україні із затвердженням рішення Аудиторської палати України № 122 від 18 квітня 2003 р., Стандартів аудиту та етики Міжнародної федерації бухгалтерів принципи професійної етики регулюються Кодексом етики професійних бухгалтерів (прийнятим МФІЗ), професійні права та обов'язки – ст. 22– 24 Закону України "Про аудиторську діяльність" від 22 квітня 1993 року [4].

Згідно з Кодексом, цілі бухгалтерської професії полягають у виконанні роботи відповідно до найвищих стандартів професіоналізму в досягненні найкращих результатів діяльності й загалом у задоволенні громадських інтересів.

Для досягнення цих цілей бухгалтери повинні дотримуватися ряду фундаментальних принципів, які відображають вироблені в моральній свідомості суспільства вимоги, які стосуються моральної сутності людини, її призначення, змісту її життя, характеру взаємовідносин між людьми. Однією з головних рис професійного бухгалтера має бути розуміння ним його відповідальності перед суспільством. Згідно з Кодексом етики Міжнародної федерації бухгалтерів, найважливішими принципами професійної етики аудиторів є чесність, об'єктивність і незалежність, професійна компетентність і належна ретельність, конфіденційність, професійна поведінка, дотримання технічних стандартів.

Кодекс професійної етики дає рекомендації, які конкретно визначають критерії поведінки, специфічні для цієї професії. У кодексі професійної етики, на

відміну від загальної етики, можна знайти шляхи вирішення конкретних проблем. Крім того, там містяться і професійні вимоги. З погляду певної професії кодекс є декларацією твердих норм поведінки і сприяє дотриманню цих норм. Без цього професійна дисципліна була б неможливою.

В своїй професійній діяльності професійні бухгалтери повинні дотримуватися ряду необхідних та фундаментальних принципів, які прийняті Міжнародною федерацією бухгалтерів і викладені в Кодексі етики професійних бухгалтерів [5].

Перелік основних морально – професійних якостей бухгалтера містить коротка професіограма за спеціальністю "економіст–бухгалтер" [6], яка включає в себе 54 вимоги (бажання працювати, здатність замінити колегу, вміння укласти вигідні угоди, професійна компетенція, ділова активність, точність прогнозу і розумний ризик, швидке реагування, енергійність, вміння спілкуватися, вміння володіти собою, надійність, обов'язковість, своєчасність, чесність, порядність), які певним чином взаємопов'язані, професійно важливі і що пред'являються професією до людини. На її основі розроблено структурну модель фахівця (див. Рис. 1).

Специфіка морально – професійних якостей майбутніх бухгалтерів відображена в моделі у блоці – якості, які забезпечують високий інтелектуальний рівень, зокрема, сприяють удосконаленню знань, вмінь і навичок, організаторських здібностей, що є необхідним для безпосереднього виконання функціональних обов'язків бухгалтера підприємства чи організації. Така група якостей, що забезпечують рівень світогляду, сприяють розвитку громадянської спрямованості і забезпечують зміст соціальних цінностей. Блок якостей, які забезпечують успішність професійної діяльності, допомагають контролювати і гальмувати негативні прояви у поведінці, певною мірою швидше досягати мети, сприяють самовдосконаленню і створенню позитивної моральної сфери подальшого розвитку особистості.

Питання педагогіки

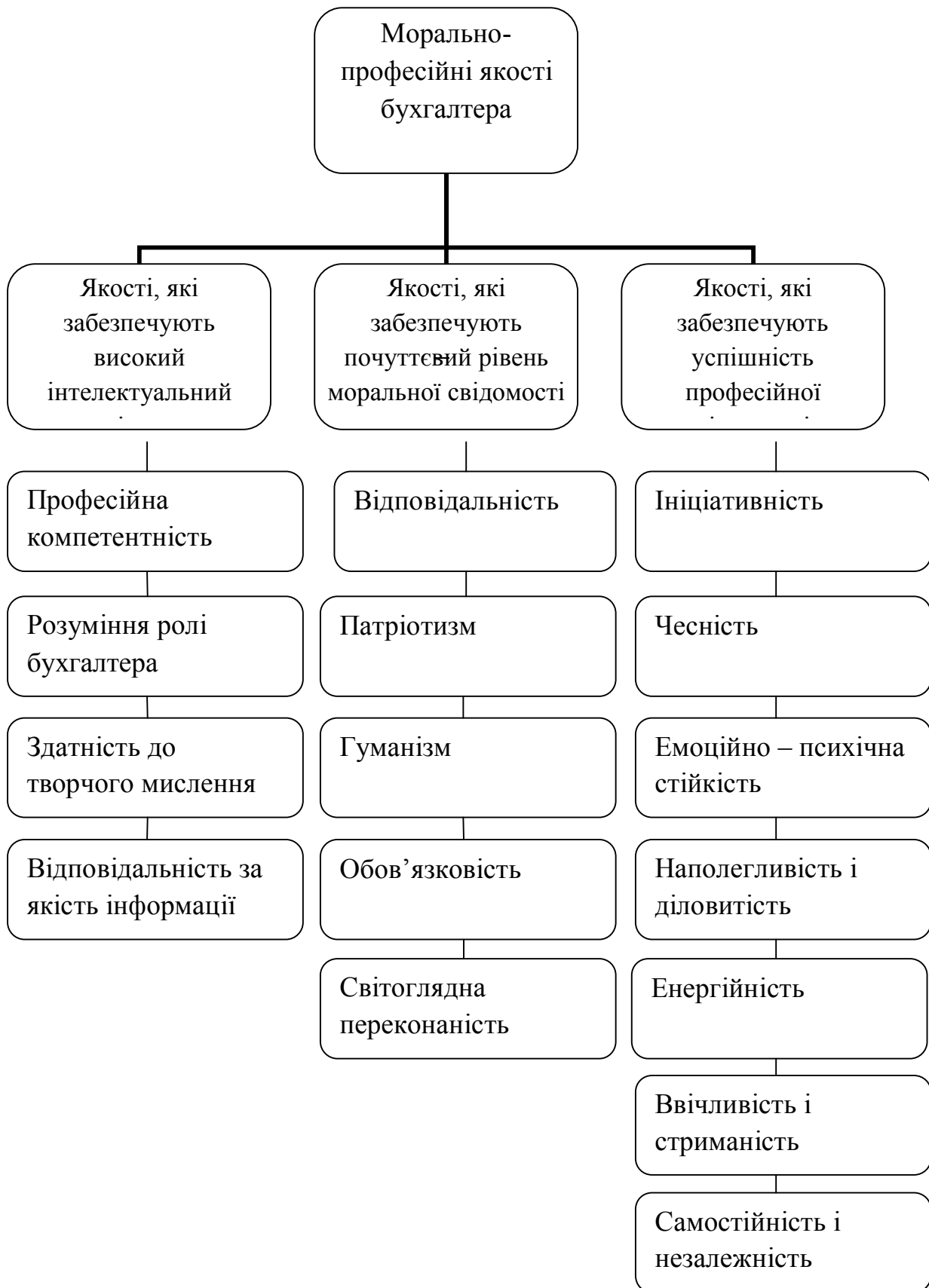

Рисунок 1. Модель морально–професійних якостей майбутніх бухгалтерів

Питання педагогіки

Висновки з даного дослідження.

1. Морально–професійні якості майбутніх бухгалтерів – це синтез моральних і професійних характеристик, побудованих на засадах, основних положеннях професійної етики бухгалтера, що входять до складу професіограми даних фахівців.

2. Аналіз нормативних документів, науково–педагогічних, методичних та довідкових видань дав змогу виділити комплекс морально–професійних якостей, які потрібно формувати у майбутніх бухгалтерів, зокрема такі як чесність, ініціативність, наполегливість, самостійність та ін.

3. Модель морально–професійних якостей майбутніх бухгалтерів включає 3 групи якостей: які забезпечують високий інтелектуальний рівень (професійна компетентність, розуміння ролі бухгалтера, здатність до творчого мислення, відповідальність за якість інформації), які забезпечують почуттєвий рівень моральної свідомості (відповідальність, патріотизм, гуманізм, обов'язковість, світоглядна переконаність), які забезпечують успішність професійної діяльності (ініціативність, чесність, емоційно – психічна стійкість, наполегливість і діловитість, енергійність, ввічливість і стриманість, самостійність і незалежність).

Література

1. Волкова Н. Проблема підготовки майбутніх економістів до управлінської діяльності // Неперервна професійна освіта: теорія і практика // Науково–методичний журнал. – 2002. – С. 32–41.
2. Карпенко Н. Удосконалення підготовки магістрів з маркетингу відповідно до міжнародних стандартів. Професійна освіта в маркетингу – 2005. – С. 48– 56.
3. Копил Г.О. Соціальне значення формування професійної культури студентів економічних спеціальностей // Нові технології навчання: Науково–методичний збірник. / Кол. авт. – К.: Наук. – метод центр вищої освіти, 2004. – Вип. 36. – С. 28–36.
4. Закон України від 22 квітня 1993 року №3125–XII «Про аудиторську діяльність» // www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3125
5. Національні нормативи аудиту. Кодекс професійної етики аудиторів України. – К.: Аудиторська палата України, Укркомункваліфонд; Основа, 1999. – 274 с.
6. Левочко М.Т. Вимоги сучасного виробництва до підготовки майбутнього спеціаліста–бухгалтера // Педагогіка і психологія професійної освіти: Науково–методичний журнал. – 2002. – № 6. – С.137–145.